

Jihlavské kolektory

Okruh měří 1 km, z toho 900 m vede v páteřních chodbách kolektorů a 100 m v chodbách historického labyrintu. Trasa je vedena ve třech úrovních. Páteřní větev v hloubce 20–25 m pod úroveň terénu Masarykova náměstí, chodby mezi patra v hloubce 16 m a vrchní horizont v hloubce 10 m. Po trase na jednotlivých stanovištích poskytují průvodci odborný výklad o historii města, podrobný výklad o historii, účelu a době budování kolektoru. Během prohlídky se několikrát stoupá po ocelových žebřících. Prohlídka je zakončena v Benešově ulici v podzemní místnosti ve II. podzemní podlaží s výstavními expozicemi a fotodokumentací z ražby kolektoru a sanace historického podzemí. Součástí expozic jsou i ukázky hornických svítel a vzorky ryzího stříbra.

Jihlavské podzemí – otevírací doba

prohlídky s průvodcem – denně:

duben 10, 11, 12, 14, 15, 16 hod.,
květen 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16 hod.,
červen–srpen 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17 hod.,
září 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17 hod.,
říjen 10, 11, 12, 14, 15 hod.
V lednu zavřeno.

Minimální počet návštěvníků v jedné skupině je 3, maximální 45. Prohlídka trvá 30–45 min. V únoru, březnu, listopadu a prosinci prohlídky po domluvě v min. počtu 10 osob.

Jihlavské kolektory – otevírací doba

soboty v 9, 11, 13, 15 hod.

Zájemci o prohlídku, kteří se přihlásí přes elektronický rezervační systém na stránkách www.visitjihlava.eu, se dostaví 15 min. před konáním prohlídky do pokladny v objektu Hluboká 1 (pokladna historického podzemí), kde si zakoupí vstupenky a vyzvednou ochranné přilby a odejdou s průvodcem do kolektorů do Křížkové ulice, kde začíná vlastní prohlídka kolektorů. Prohlídka končí pod objektem v ulici Benešova. Maximální počet návštěvníků 20 osob, minimální 5 osob.

V případě pochybností, zda se prohlídka koná, volejte tel.: 565 591 846.

Doba trvání prohlídky cca 1 hodina.

vstupné: základní 100 Kč, snížené (děti, studenti) 50 Kč.

Jihlavské podzemí a kolektory

Jihlavské podzemí

Hluboká 1, 586 01 Jihlava

tel.: 565 591 846

e-mail: sprava.podzemi@jihlava-city.cz

karel.chvatal@jihlava-city.cz

Vydalo statutární město Jihlava v roce 2016 v nákladu 3000 kusů. Grafická úprava Eva Bystrianská. Foto Eva Bystrianská. Tisk: Nova tiskárna Pelhřimov spol. s r. o.

Jihlavské podzemí

Jihlavské podzemí je významnou historickou stavební památkou města. Jeho celková délka činí 25 km a zaujímá plochu 50 000 m². Chodby jsou raženy ve skále v několika podlažích téměř pod všemi objekty historického jádra města. Sklepní prostory, nacházející se 1-4 m pod povrchem tvoří první podzemní podlaží, z něhož lze sestoupit do podlaží druhého, do hloubky 4-7 m. Pod některými objekty je v hloubce 6-12 m raženo i podlaží třetí. Hloubka podzemních chodeb je odvislá od samotné hloubky sklepa, velikosti domu i podloží, na kterém byl dům postaven. Podzemní chodby jsou široké 0,8-2,5 m a vysoké 1,2-3,5 m. První podlaží bylo raženo v průběhu 14. století, druhé a třetí pak v 16. století. V 17. století došlo ke zpevnění některých chodeb cihlovou podezdívkou a jednotlivé úseky byly propojeny krátkými spojovacími chodbami. Rozeznáváme tzv. ucelený labyrint, který vznikl propojením velkého množství jednotlivých úseků a délka chodeb je cca 19 km, dále tzv. lokální úseky, jejichž délka chodeb nepřesahuje délku 6 km.

Vznik podzemních chodeb

Labyrint podzemních chodeb nebyl vytvořen najednou, ale byl budován desítky, možná i stovky let. O příčinách jeho vzniku bylo už vysloveno mnoho teorií. Historikové se dlouho domnívali, že podzemní chodby jsou zbytky starých stříbrných dolů. Při geologickém průzkumu však bylo zjištěno, že rulový ostroh, na němž je historické jádro města postaveno, neobsahuje ani zlomek stříbronosných rud. Chodby jsou však vyrubány velice odbornou technikou, takže je velmi pravděpodobné, že práci provedli havíři. Mnozí z nich na počátku 14. stol. přišli o práci, neboť nejbohatší žily byly již vytěženy a některá horní díla poškodilo zemětřesení. Význam těžby stříbra tehdy poklesl a ve městě se začal prudce rozvíjet obchod a řemesla. Kupci a řemeslníci si pro uskladnění svého zboží a výrobků rozšiřovali stávající sklepy proražením schodiště a dalšího patra. Tyto práce prováděli zkušení horníci, kteří tak postupně spojovali kdysi samostatné podzemní prostory v jeden průchozí celek. Havíři v podzemí pracovali na tři osmihodinové směny, pět dnů v týdnu. Chodili oblečení v hrubých kalhotách a halenách s kapucí, vzadu u pasu pak nosili zástěru z kůže, aby si neprodřeli kalhoty o ostré hrany horniny. Obuti byli v pevných kožených botách. V podzemí si svítili loučemi nebo hliněnými kahany na olej nebo hovězí lůj.

Podzemí a řemesla

V podzemí se skladovaly různé výrobky, zboží a potraviny – z nich nejvýznamnější bylo pivo. Mnoho jihlavských měšťanů mělo tehdy várečné právo a právě podzemí se stálou teplotou vytvářelo ideální podmínky pro dozrávání piva v sudech. Když koncem 14. století došlo k velkému rozmachu soukenictví, začalo být podzemí využíváno i ke skladování sukna. Propracovaný a v té době plně funkční systém odvětrání zde totiž zaručoval stálou cirkulaci vzduchu.

Podzemí v době ohrožení

Domněnka, že podzemní prostory byly raženy pro vojenské účely, se nikdy nepotvrdila. Jedinou výjimkou bylo období švédské okupace Jihlavy za třicetileté války, kdy jedna z chodeb vedoucích až za hradby města, sloužila jako úniková. Dodnes se jí proto říká „švédská“. V případě válečného ohrožení nebo v případě požáru však využívalo podzemí především civilní obyvatelstvo. Labyrint chodeb pod městem, který měl vstupy téměř z každého měšťanského domu, umožňoval lidem procházet z domu do domu a veškerý život se tak přenesl z povrchu pod zem.

Odvětrávání chodeb

Jelikož se ve druhé etapě vzniku podzemí tyto prostory značně rozšířily, nestačilo již původní odvětrávání a bylo nutno vyrazit systém ventilačních komínů, samovolně odvětrávající podzemí průvanem. Komíny pak byly na povrchu kryty kamennou čtvercovou dlaždicí, nebo kulatou vypouklou deskou o průměru 60 cm. Tyto desky, které měly uprostřed kruhový otvor (z bezpečnostních důvodů překrytý křížovým nebo hvězdicovým želižkem), pak byly zasazeny do dlažby náměstí a ulic.

Podzemí v 19. a 20. století

V 19. stol. bylo při budování vodovodů, plynofikaci a stavbě nových domů mnoho chodeb zasypano sutinami. Často tím byl narušen starý odvodňovací systém a docházelo k podmáčení základů. Navíc většina ventilačních komínů byla postupně zasypana štěrkem nebo zalita asfaltem. Tím došlo i k přerušení cirkulace vzduchu a vzdušná vlhkost stoupla až na 95 %. Teploty se ustálily mezi 8 a 12°C v zimě i v létě. Navíc byla narušena i ucelenost labyrintu, neboť mnozí majitelé domů oddělovali původně průchozí chodby zadržkami. V 60. letech 20. století byly téměř všechny chodby vyčištěny, zpevněny betonovou krustou a obnovil se i středověký odvodňovací systém. Sanací se však snížil profil některých chodeb, pouze zpřístupněný cca 200 m úsek byl ponechán v původním stavu. Původní, cihlami dlážděné podlahy byly však zničeny obetonováním. Tento úsek, který byl pro veřejnost otevřen 29. června 1991, nám až dodnes dokumentuje, jak kdysi vypadalo celé jihlavské podzemí.

Svítilící chodba

V roce 1978 zde byla amatérskými speleology objevena tzv. „svítilící chodba“. Stěny chodby jsou pokryty bělavým povlakem, který po předchozím nasvícení zelenkavě světluje. Chodba se nachází asi 11 m pod povrchem země, široká je 2,1 m, vysoká 2,9 m a je největší raritou a záhadou jihlavského podzemí.

Pro návštěvníky jsou zde expozice věnované středověkému dolování. Jedná se o hornickou krajinu, havířskou vesničku a průřez důlním dílem. Dále mohou návštěvníci vidět expozice zpracování rudy, z oboru mincovnictví nebo archeologické keramické nálezy. Ve spolupráci s Muzeem Vysočiny byly nainstalovány keramické nálezy z Jihlavy 14. století a také horniny a minerály, které se nacházejí na Vysočině. Připravena je také ražba mincí a nová expozice, která se věnuje samotné sanaci podzemí.